

'Most d'r wel even slag van krieggen'

Van de ruim 30 watermolens die ooit dienst deden in het gebied tussen Termunten en Scheemda zijn er nu nog drie over. Een daarvan staat sinds 1988 in Nieuw Scheemda, midden in het veld, aan de Pastorieweg. Roelof Lemminga (88) uit Scheemda is de man die nu bij tijd en wijle nog de wieken lustig laat draaien. De 96-jarige Geert Jager uit Nieuw Scheemda is de laatste molenaar die de molen nog echt nuttig werk liet verrichten.

door Krino Bont

NIEUW SCHEEMDA - Poldermolen De Dellen werd gebouwd in 1855 te 't Waar, achter boerderij Geertsema, als vervanger van een afgebrande molen die waarschijnlijk in 1793 was gebouwd. Het is een achtkantige bovenkruier, met zelfzwichtende roeden, twee vizels en een vlucht van 23,5 meter. De molen bemaalde de gelijknamige polder via Het Kleine Maar naar het Termunterzijldiep. Als hulpkrachtbron werd eerst een petroleummotor geïnstalleerd, in 1907 een stoommachine en in 1926 een elektromotor.

Geert Jager, boerenarbeider te 't Waar, kwam in 1946 op de molen Hij ging wonen in de bijbehorende woning. Boerenarbeider bleef hij, want hij had dan wel 'vrij wonen' maar het traktement was verder niet zo groot. Erg moeilijk was het niet, vertelt Jager, "moar most d'r wel even slag van krieggen." Toch speelde in het begin de onwennigheid hen soms parten. Zoals die keer bij een opkomende storm dat zijn vrouw, terwijl hij zelf de molen in bedwang hield, de 'vang' er in één keer opgooid. De vang was stuk, maar de molen stond gelukkig stil!

Maar hij had plezier in het werk: „Ik mog der geern wizen”, zegt hij. Als het water hoog was en 'pegel', de waterstand waarbij de molens die uitsloegen op het Termunterzijldiep moesten stoppen, bijna was bereikt, maalde hij soms dag en nacht. Jager: „Hou kent”, zeiden de mensen dan, "guster stonden sloten nog

probleem vormde. Deze was erg moeilijk toegankelijk voor het publiek en ook was het niet goed mogelijk een watercircuit te maken waarin de molen kon draaien. Uiteindelijk viel toen het besluit hem te verplaatsen naar Nieuw Scheemda, bij het gemaal Tichelwaark. In 1988 was het zover en kon de molen feestelijk door gedeputeerde Bouke Wilpstra in gebruik worden gesteld.

Roelof Lemminga, die in 1976 het beheer van De Dellen op zich had genomen, zwaait ook nu nog de scepter. Hem is de liefde voor de molen en het molenaarsvak met de paplepel ingegoten. Hij werd geboren in 1915, als zoon van de eigenaar van houtzaag- en korenmolen 'De Vriendschap' in Scheemda, een groot bedrijf met vijf werknemers. De jonge Roelof werd al vroeg bij het bedrijf betrokken. Op 10-jarige leeftijd scherpste hij zijn eerste zaag, weet hij zich met trots te herinneren. In '54 viel de molen ten offer aan verbreding van het Winschoterdiep.

Na zijn arbeidsleven op De Vriendschap en later in de maalterij in de Wijkstraat zette hij zich voluit in voor het vrijwillige molenwerk. Hij had dan ook een groot aandeel in het tot stand komen van de plannen tot restauratie en verplaatsing van De Dellen. Ook is hij betrokken bij korenmolen 'De Noordstar' en bij de 'Westerse Molen', in Noordbroekster Hamrik. In 2000 werd hij voor zijn verdiensten als vrijwilliger benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau.

lukkig stil!

Maar hij had plezier in het werk: „Ik mog der geern wizen”, zegt hij. Als het water hoog was en ‘pegel’, de waterstand waarbij de molens die uitsloegen op het Termunterzijldiep moesten stoppen, bijna was bereikt, maalde hij soms dagen nacht. Jager: „Hou kent”, zeiden de mensen dan, „guster stonden sloten nog slichtvol en vanmörgen is t al weer vot!”

Zijn bazen, het bestuur van het waterschap, hadden natuurlijk het liefst dat hij maalde op windkracht, dat kostte geen dure stroom. Maar redelijk waren ze wel, vindt Jager. Als het echt noodweer werd had hij het consigne de molen stop te zetten en de motor te gaan gebruiken. Ofschoon daar toch nog wel eens verschil van mening over kon ontstaan. „Bist baange?”, vroeg een bestuurslid eens toen de molen stil stond. „Nee”, antwoordde Jager, „baange ben ik nait, moar as ik nou goa draaien den brekt de boudel. Moar ie maggen t zeggen.”

Zo maalden Geert Jager en zijn vrouw rustig door, ook na de pensioengerechtigde leeftijd. Het einde kwam in 1974. In het kader van de ruilverkaveling ging de grondwaterstand een halve meter omlaag. De molen kwam droog te staan en zijn taak werd overgenomen door het gemaal De Dellen aan het Hondshalstermaar.

Nadat de molen in 1980 in het bezit was gekomen van de Molenstichting Oldambt kregen de restauratieplannen vaste vorm. Al direct was duidelijk dat de bestaande locatie een

willige molenwerk. Hij had dan ook een groot aandeel in het tot stand komen van de plannen tot restauratie en verplaatsing van De Dellen. Ook is hij betrokken bij korenmolen ‘De Noordstar’ en bij de ‘Westerse Molen’, in Noordbroekster Hamrik. In 2000 werd hij voor zijn verdiensten als vrijwilliger benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau.

„Molens moeten draaien en niet stil staan te verpieteren”, is het credo van Lemminga. Daar werkt hij voor en het is zijn lust en zijn leven. „Een prachtig tijdverdrijf met veel proaterij.” De hele wereld komt op bezoek: een gezelschap Japanse industriëlen, Amerikanen, Zuid-Afrikanen en schoolklassen uit binnen- en buitenland.

Vooral in de zomer brengt hij veel tijd door bij De Dellen. Terzijde gestaan door nog een stuk of zes trouwe molenliefhebbers. „Die kun je de rustig wat toevertrouwen”, zegt Lemminga, „maar ze hebben geen rijbewijs.” Dat ‘rijbewijs’, een diploma dat je gerechtigd bent als molenaar op te treden wordt verkregen na een met goed gevolg afgelegde cursus van twee jaar, verzorgt door de Molenwerkgroep Oost-Groningen.

Jager en Lemminga hebben beiden de nadagen beleefd van het gloriëtijdperk van de Nederlandse windmolen. Nog altijd gaat hun hart sneller slaan bij het zien van draaiende wieken. Jager is niet meer actief, maar hij kan er uren over vertellen. Lemminga hoopt nog jaren als vrijwillige molenaar door te gaan.

Lemminga en Jager voor De Dellen. ©Richard Riemeijer.